

بازی زندگی کودک نیست

اما تمام زندگی کودک بازیست

مهسان مظلومی سادات

کارشناس ارشد روانشناسی عمومی (تهران)

بارها دیده ایم که پدر و مادر با صرف هزینه، گذاشتن وقت برای کودک، ساختن ابزارهای قشنگ یا کشیدن نقاشی سعی در خوشحال کردن کودک خود داشته اند اما کودک با وصل کردن ۲ قطعه چوب به هم و گذاشتن نام هواپیما روی آن از اسباب بازی خود لذت برده و ساعت های زیادی را صرف بازی با آن کرده است. با کشیدن خط و خطوطی روی کاغذ یا دیوار نام هایی روی آنها گذاشته و شادمانه سرگرم می شود. اما نقاشی هنرمندانه ی پدر و مادر خود را به هیچ می گیرد و به راحتی از آن دلسرد می شود، پس او ساخته های خود را بیش از دیگران گران قیمت و با ارزش می داند و به آن ارج می نهد. پس تازمانی که کودک توان هدف های اجتماعی و قدرت انجام کار را ندارد، بازی می تواند عاملی جبران کننده و یا جانشین کار باشد، پس همانگونه که بزرگسالان با انجام کار و روابط اجتماعی دارای اعتماد به نفس، آرامش روان، تجربه می شوند، کودک ما نیز دچار پختگی و رشد خواهد شد و بیشتر و بیشتر خود را

نقش بازی در زندگی:

بازی از بدو پیدایش انسان وجود داشته است، اینکه شکل و رفتارها و یا گونه ی آن متفاوت بوده است. مورد بحث ما نیست، اما همیشه برای رشد ذهنی، فیزیولوژیکی، اجتماعی و نوعی برقراری ارتباط از بازی استفاده کرده ایم در واقع بازی یعنی حرکت، جنبش، فعالیت عضلات و یا هر تمرینی که باعث لذت، سرگرمی و تفریح می شود. **بازی ها می توانند جسمی، تقلیدی، نمایشی، نمادی، تخیلی و آموزشی باشند که در مورد آنها توضیحات لازم را خواهیم داد.**

بازی کردن کودکان بسیار حایز اهمیت است چرا که در انجام دادن آن آنچه مهم است بدست آوردن تجربه توسط کودک است نه استفاده از کمک یا کار بزرگسالان، **کودک با بازی کردن خلاقیت، اضطراب، هنر و تفکر خود را به معرض نمایش می گذارد.**

با واقعیت‌ها نزدیک خواهد دید.

فروبل ^(۱) معتقد است بر خلاف تصور بعضی از پدر و مادرها بازی نه تنها باز دارنده‌ی رشد کودک نیست بلکه باید بعنوان یکی از مهمترین عواملی که می‌تواند باعث هماهنگی رشد آزاد کودک از لحاظ جسمی، احساسی، ذهنی گردد در نظر گرفته شود. بین بازی و مهارت‌های کودک و توانایی‌های او در آینده همبستگی زیادی وجود دارد پدر و مادر می‌توانند به راحتی با زیر نظر گرفتن فعالیت‌های کودک از علاقه مندی‌ها، توانایی‌ها و ویژگی‌های خاص او آگاه شوند.

نقش پدر و مادر در باره هدایت بازی کودکان:

- ۱- زمینه را برای تفکر مثبت و اندیشه‌ی خلاق و سازنده فراهم سازید.
- ۲- روحیات کنجکاوی و سازنده را در او ایجاد و ذهن جستجوگر او را اشباع نمایید.
- ۳- او را سرگرم به کاری کنید که نوعی پیچیدگی (البته مطابق با سن او) داشته باشد تا او را وادار به کشف و حل کند.
- ۴- اعضای کودک مثل دست، چشم، گوش او را مهارت بخشید تا بهتر و ماهرانه‌تر بازی کند.
- ۵- در بازی‌های او تنوع ایجاد کنید تا کودک پس از مدتی از بازی کردن دل سرد نگردد.
- ۶- به او نشان دهید که بازی‌هایش برایتان با اهمیت است و مورد تشویق قرار دهید.
- ۷- بگذارید در مورد بازیها به قدر کافی فکر کند و به او زمان دهید، هرگز پاسخ را به کودک نگوئید مگر در موارد استثنایی که با عدم کمک رسانی به کودک، او اعتماد به نفس خود را از دست می‌دهد که البته به اشاره مختصری اکتفا کنید.

آرامش عاطفی ^(۲) دست می‌یابد. کودکان با انجام بازی هیجان‌ها و حتی پرخاشگریهای خود را تخلیه می‌کنند، و به پالایش ^(۳) می‌رسند. ولی با خندیدن در بازی عواطف خود را تسکین می‌دهد. با تخریب و یا لگد زدن به اسباب بازی خود، عقده‌هایش را بیرون می‌ریزد.

مثلاً او تنها به خاطر ناراحتی‌اش، به عروسک خود لگد نمی‌زند بلکه باید فهمید آن عروسک در ناخودآگاه او در نقش چه کسی است. (پدر، مادر، خواهر، برادر) که با پرخاشگری با او خود را آرام می‌کند هر چند که همیشه خراب کردن وسایل بازی نشان دهنده پرخاشگری نیست بلکه گاهی حس کنجکاوی در وی موجب خراب کردن وسایل می‌شود.

در واقع تجزیه و تحلیل دقیق بازی کودک از دیدگاه عاطفی و روانی به شدت از سوی بازی درمان‌ها و روان‌شناسان مورد توجه قرار گرفته و عقیده دارند که بازی راهی است جهت درک و تشخیص شخصیت کودک.

۸- اجازه بدهید هر کاری که لازم است در بازی انجام دهد مثل ریختن مایعات از ظرفی به ظرف دیگر و ... جایی را برای بازی او در نظر بگیرد که علاوه بر اینکه خودتان نگران نظافت آن نباشید کودک هر کاری که دوست دارد انجام دهد.

کودک از طریق بازی (چه به صورت آگاه، نیمه آگاه و ناخودآگاه) مهر و علاقه، خشم و کین، تنش‌ها، ناکامی‌ها، ناامنی‌ها، ترس‌ها، آشفتگی‌ها و سردرگمی‌های خود را به نمایش می‌گذارد با بروز این حالات درونی، کودک می‌آموزد که باید به نحوی با آنها کنار بیاید پس بهر حال به نوعی

انواع بازیها:

۱- بازی های جسمی:

کودک برای خارج ساختن انرژی اضافی خود و رهایی از خستگی اوقاتی را به بازیهای جسمی اختصاص می دهد که از مشخصات این نوع بازی وجود محلی مخصوص در رابطه با بازی و توان جسمی کودک در اجرای بازی است این نوع، از بازی ها به وسایل مخصوص بخود نیاز دارد که هم بصورت گروهی و هم انفرادی انجام می شوند.

۲- بازی تقلیدی:

کودک با بزرگ شدن دوست دارد از نقش های اطرافش تقلید کند مثل نقش پدر، مادر یا معلم هایش در واقع در هر مرحله سنی بارشد خود الگوهای تقلیدی اش جابجا می شوند از پدر و مادر به معلمین و بعد به همسالان و ...

۳- بازی نمایشی:

آیا تابه حال دیده اید دختری کفش پاشنه بلند مادر خود را به پا کرده و بارها زمین می خورد و پسرها کت پدر خود را به تن کرده و نقش او را ایفا می کنند این نوع بازی ها، نمایشی از افراد مورد توجه او هستند، نکته ی مهم اینکه بازی نمایشی، خود نوعی از بازی تقلیدی است اما تفاوت در این است که در بازی تقلیدی کودک سعی به تقلید نقش دارد در حالیکه در بازی نمایشی علاوه بر تقلید نقش، انتظار خود از آن نقش را نیز بیان می کند مثلاً اگر کودک دارای پدری مستبد و سخت گیر است در بازی نمایشی انتظار محبت و همدردی از طرف پدر را منعکس می کند.

۴- بازی نمادی:

در بعضی موارد کودک نمی تواند در دنیای واقعیت احساس خود را برون فکنی کند مثلاً با هواپیما پرواز کند، به جنگل برود و با حیوانات وحشی بازی کند و ... در نتیجه با تکه ای چوب گویی سوار بر اسب است و یا سوار بر صندلی و گرفتن دست ها به شکل بال هواپیما نیازها و کنجکاوای های خود را ارضاء می کند.

۵- بازی های تخیلی:

بازی تخیلی به نوعی شبیه نمادی است با این تفاوت که در بازی تخیلی در غیاب شخص یا وسایل بازی، کودک قادر به اجرای نقش و یا برطرف کردن نیازهای خود می باشد که این مرحله با رشد کودک و درک او از محیط اطرافش ایجاد می شود.

۶- بازی های آموزشی:

در این نوع بازی ها چگونگی استفاده از بازی در رشد قوای حسی - حرکتی کودک مطرح است، مثلاً بازی های دستی مثل انواع پازل، چوب های اندازه گیری، وسایل کمک آموزشی می توانند در خلاقیت و پرورش اعضای کودک نقش موثر داشته باشد.

توجه کنید وسایلی که جهت بازی ها و سرگرمی های کودک خود تهیه می کنید تنها تحت تاثیر تبلیغات سرمایه گذاری جهت جذب سودهای مالی هنگفت نباشد

فراموش نکنید که بازی در روند رشد فکری، جسمی، اجتماعی، فرهنگی و ... کودکان همانقدر حایز اهمیت است که انتخاب شغل، روش و هدف زندگی برای بزرگسالان.

پانویس ها:

- ۱- فروبل 1- Froebel
- ۲- آرامش عاطفی 2- Emotional Relaxation
- ۳- پالایش 3- Catharsis

منابع:

- روانشناسی بازی / تالیف دکتر سیامک رضا مهجور
- روانشناسی کودک / ترجمه سرمد، غلامعلی
- با دنیای کودک آشنا شویم / خلیلیان، سیدخلیل
- روان شناسی کودک / جلالی، مهدی
- نقش بازی در پرورش فکری کودکان / ترجمه: باباجان، مهتری
- بازی درمانی: آرین، خدیجه
- روش مونته سوری / ترجمه: مشفق (ناتان)، ویدا